

Ergetowski, Ryszard

Heinz Pohrt (1930-1999)

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 45/2, 107-110

2000

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

HEINZ POHRT (1930–1999)

Dnia 29 sierpnia 1999 r. zmarł w Berlinie dr Heinz Pohrt – historyk niemieckiej slawistyki, bibliotekarz, pracownik naukowy Niemieckiej Akademii Nauk, człowiek bliski również nauce polskiej, który poprzez swą rzetelność badawczą, obiektywizm interpretacji, prawość w postępowaniu, w pełni zasługuje na pośmiertne wspomnienie.

Dr Heinz Pohrt urodzony 30 grudnia 1930 r. w Berlinie, w rodzinie księgarzy, do szkoły podstawowej uczęszczał od 1937 r., poczym po ukończeniu klasy czwartej, w 1941 r. przeszedł do gimnazjum zwanego „Szarym klasztorem“. W 1943 r. wskutek zagrożenia lotniczymi atakami aliantów rodzina Pohrtów (ojciec Klaus, matka Louise z domu Schettler) wraz z synem opuściła Berlin i osiadła w Zwickau, skąd przeniosła się do Lichtenstein. Dopiero w 1947 r. powróciła do stolicy, gdzie H. Pohrt po uzyskaniu w 1950 r. matury, podjął slawistyczne studia na Uniwersytecie Humboldta, które ukończył w 1954 r. Pierwotnie zamierzał poświęcić się bibliotekarstwu i w tym celu, dla studiów uzupełniających, udał się do Rostocku, gdzie odbywał praktykę w tamtejszej uniwersyteckiej księżnicy. Po roku przeniósł się do Biblioteki Narodowej (Staatsbibliothek) w Berlinie uzyskując w niej w 1957 r. dyplom kwalifikowanego bibliotekarza. Przez pewien czas zajmował się tam katalogowaniem, następnie przeszedł do Oddziału Muzycznego. Daleki od zagadnień tej jednostki zgodnie ze swymi studiami zajął się przygotowaniem dysertacji pt. *Leben und Wirken Friedrich Fiedlers als Übersetzer russischer Literatur (1878–1917)*, za którą w 1965 r. uzyskał z notą *magna cum laude* tytuł doktora.

W rok później (tj. 1966 r.) dr H. Pohrt przeszedł do pracy w Instytucie Slawistyki Niemieckiej Akademii Nauk na stanowisko asystenta-bibliotekarza, co pozwoliło mu rozwinąć jego naukowo-pisarskie pasje. Począł publikować liczne, o niezwyklej precyzji, artykuły z zakresu historii niemieckiej slawistyki

– z uwzględnieniem jej związków z polskimi uczonymi, o recepcji rosyjskiej literatury w Niemczech; dochodziły do nich bibliograficzne zestawienia slawistycznych tytułów z obszaru NRD, a także związane z tymi poczynaniami wyważone, erudycyjne recenzje.

Publikacje dra H. Pohrta dzielą się na trzy grupy. Pierwsza z nich obejmuje biogramy zasłużonych dla niemieckiej slawistyki postaci zamieszczane w *Slawistik in Deutschland von den Anfängen bis 1945. Ein biographisches Lexikon* (Bauzen 1933). Pośród nich są takie indywidualności jak Aleksander Brückner, z czasem dr H. Pohrt poświęcił mu także osobną publikację w „Przeglądzie Humanistycznym“ (1974 nr 5 s. 95–102); Erich Berneker, slawista początkowo w Pradze, krótko we Wrocławiu, następnie w Monachium; Wojciech Cybulski interesujący dra H. Pohrta głównie w jego berlińskim okresie; powrócił do tego uczonego po raz wtóry prezentując go jako polskiego patriotę. Obok niego został przypomniany Władysław Nehring i Raphael Löwenfeld – przez pewien czas lektor języka polskiego na Wrocławskim Uniwersytecie, przy tym tłumacz polskich utworów literackich na język niemiecki, autor monografii o Łukaszu Górnickim. Obok niego przywołał dr H. Pohrt translatorów piśmiennictwa rosyjskiego Friedricha Fiedlera i Wilhelma Henckela. Osobne miejsce w tym poczęcie zajmują: Bogumił Linde nie tylko jako leksykograf, autor pomnikowego *Słownika języka polskiego*, ale także jako polski lektor na Uniwersytecie Lipskim; związany z lipskim środowiskiem naukowym był także Józef Aleksander Jabłonowski, założyciel Societas Jablonoviana, które w listopadzie 1999 r. obchodziło 250-lecie swego założenia. Natomiast Jan Ewangelista Purkynie to inicjator studenckiego Towarzystwa Literacko-Słowiańskiego na wrocławskiej uczelni, profesor medycyny, ale o zainteresowaniach humanistycznych, którym dawał dowody swymi przekładami i inspirowaniem badań nad slawistycznym piśmiennictwem.

Druga sfera zainteresowań dra H. Pohrta to opracowania rozsiane po naukowych czasopismach (najczęściej w „Zeitschrift für Slawistik“), w których znalazło swe prezentacje jeszcze kilku innych slawistów. Pośród nich uwagę zwraca Karl Gottlob von Anton dla nas szczególnie interesujący przez swe związki z Jerzym Samuelem Bandtkiem. Dr H. Pohrt zbadał także *rossica* występujące w księgozbiornie Antona. Podobnie postąpił z kolekcją braci Grimmów, ustalając na podstawie zgromadzonych w niej tytułów zakres ich slawistycznych fascynacji. Przejrzał również pod tym kątem publikacje Augusta Ludwiga von Schlözera w „Göttingischen Gelehrten Anzeigen“ (1801–1809), wydobyl jego rosyjskie koneksje. W dalszej kolejności dr H. Pohrt zajął się tak znaczącymi personami jak Vatroslav Jagić, Pavel Josif Šafařík, August Leskien, nie omijając niemal współczesnych mu znawców slawistyki, pośród których widnieje Reinhold Trautmann, Max Vasmer, Hans Holm Bielfeld. Ukazywał ich dorobek twórczy, określał ich rolę w rozwijaniu niemieckiej slawistyki. Należy przy tym zaznaczyć,

że w swych publikacjach zawsze odwoływał się do dokumentów, chętnie sięgał po nie eksploatowane dotychczas zasoby korespondencyjne, co czyniło jego ustalenia zarówno interesujące, jak i wiarygodne.

Trzecia grupa jego publikacji odnosi się do historii berlińskiej polonistyki, do recepcji rosyjskiej literatury w Niemczech, do początków redakcyjnych „Archiv für slavische Philologie“. Dr H. Pohrt badał także rolę, jaką spełniała niemiecka slawistyka w XIX wieku w procesie narodowego odrodzenia słowiańskich – szczególnie bałkańskich – nacji. Czasami wykraczał poza historyczne ograniczenia i podejmował opisy aktualnych studiów nad interesującą go dyscypliną na obszarze dawnej NRD. Dochodziły do nich pracowite zestawienia bibliograficzne slawistycznych tytułów, które ukazywały się we wschodniej części Niemiec i związane z tym krytyczne omówienia wybranych pozycji. Brał również udział w licznych międzynarodowych konferencjach i kongresach. W powiązaniu z nimi, bądź z racji kwerend, bywał w Warszawie, Krakowie, Wrocławiu, Moskwie, Pradze, Sofii.

Pisarstwo dra H. Pohrta cechowała oszczędność słowa, precyzja wypowiedzi, dystans wobec przedstawianych faktów. Pośród jego naukowo-pisarskiej spuścizny brak – poza tomami bibliograficznymi – druków samoistnych; pozostały natomiast po nim liczne artykuły, swą merytoryczną zawartością nie obojętne dla każdego historyka niemieckiej, a częściowo i polskiej slawistyki. Być może na ukształtowanie takiej właśnie formy pisarstwa wpływała fizyczna kondycja dra H. Pohrta. Od młodości zmagał się z chorobą, która Go wyczerpywała; być może nie stawało mu sił dla budowania rozleglejszych konstrukcji. Ci co Go znali i widzieli jak się borykał z fizycznymi dolegliwościami, doceniali hart, dzięki któremu stać było tego naukowca na coraz to nowe źródłowe i bezbłędnie budowane publikacje. Cechowała przy tym dra H. Pohrta kultura bycia, życzliwość dla naukowych dociekań drugich, koleżeńską czynność, której niejednokrotnie doznał piszący te słowa. Z zainteresowań zmarłego wyrastały Jego uczucia przyjaźni dla Polaków, Rosjan, Czechów. Dodajmy, że znajomość ich języków znacznie Mu ułatwiała osobiste kontakty z przedstawicielami nauki tych narodów. Z Jego zgonem utraciliśmy bliskiego nam przyjaciela.

Ryszard Ergetowski
(Wrocław)

